

ԱՐՏԱՄԱՅՄԱՆԵԱՆ ԲՐՈՆԻԿ

Պանամայի ընկերութեան գործը:

Ո՞ւր չէ չախնի Ֆրանսիացի Ֆերդինանդ Լեսսեպսի անունը: Ո՞ւր չէ չախնի որ Լեսսեպսը որին իւր հալոյնակիցները հպարտութեամբ կոչում են Մեծ Ֆրանսիացի—անխզելի կերպով կապել է իւր անունը XIX դարու հրաշք-ստեղծագործութիւններից մինի, այն է Սուեցի կանալի գլուխ բերելուն հետը:

Դժբաղդաբար Լեսսեպսի անունը կապւած է մնալու նաև այն տխուր անցքերի հետ, որոնց տեղիք տւեց Նրա երկրորդ՝ աւելի մեծ, աւելի լանդուզն ձեռնարկութիւնը—այն է Պանամայի ջրանցքի փորելը:

Պանամայի կանալի փորելը չը լաջողւեց և մի մեծ սկանդալ, մի կատարեալ սկանդալ fin du siècle տեղի ունեցաւ Ֆ. Լեսսեպսի օրերի արևմուտքին:

Ֆերդինանդ Լեսսեպսը ներկայումս 87 տարեկան պատկառելի հասակում է, ծնւել է 1805 թւի Նոյեմբեր ամսին Պարիզի մօտ դանտոյ Վերսալում, Սրիտասարդութեան օրերով պետական ծառայութեան մէջ էր, վարելով փոխ կոնսուլի, կոնսուլի և ապա դեսպանի պաշտօն Մադրիդում: Այնուհետև իրան ամբողջապէս նւիրում է Սուեցի ջրանցքի փորելուն որ և աւարտում է փառաւորապէս 1869 թւին: Ամուսնանում է երկրորդ անգամ 1862 թւին մի կրէօլուհու հետ, որին պատահել էր խմբակում մի երեկոյթի: Այդ ամուսնութիւնը լինում է շատ բեղմնաւոր, Լեսսեպսը ունեցաւ իւր երկրորդ կնոջից 11 երեխա և ալժմ՝ նրա մեծ որդին—Շառլը, որը նմանապէս Պանամայի ընկերութեան կառավարիչներից մէկն է—52 տարեկան է, իսկ ամենափոքրիկ աղջիկը 7 տարեկան է:

1879 թւից սկսած Լեսսեպսը ձեռնարկեց Պանամայի գործին և ժողովուրդին չը խրտենցնելու համար, վարեց այս նոր գործում Սուեցի գործի նման, այսինքն առաջ բաւական չափաւարեց այդ նոր գործի համար 300 միլիոն Ֆրանկ և ապա առաջ ու առաջ զնալով այդ գումարը

հասցրեց մօտ մէկ ու կէս միլիարդ ֆրանկ ահռելի գումարին: Ի դէպ ասանք որ մի քանի մասնադէտների կարծիքով Պանամայի գործը գլուխ բերելու համար առնւազն հարկաւոր է երեք ու կէսից չորս միլիարդ ֆրանկ:

Լեսսեպսի Սուեցեան ձեռնարկութիւնը աջողակց. ընկերութեան մասնակցողները ստացան և շարունակում են տառալ մեծամեծ օգուտներ, իսկ ինքը Լեսսեպսը, բացի Նիթական շահից, ստացաւ իւր երախտագէտ հարկնակիրների կողմից Մեծ Ֆրանսիացու մականունը և դառաւ պատմական և աշխարհահռչակ մի անձնաւորութիւն:

Պանամայի ձեռնարկութիւնը—հանդիպելով բազմաթիւ զժւարտութիւնների՝ չը լաջողակց և ահա նույն ֆրանսիացիները Լեսսեպսին—պատաւոր լեզէոնի ասպետին,—դատի են կանչում:

Մեծ ծերունին տեղեկութիւն չունի անցքերի մասին. նրա ընտանիքը թաղցնում է նրանից իրականութիւնը: Նա ապրում է Լա-Շենէ ամառանոցում, Նրան հաւատացրել են թէ իւր որդիներից մէկը Բորդօ քաղաքումն է, մինչդեռ նա Սուդանումն է կուտում: Ծերունին ամբողջ ժամանակ կարդում է, քիչ խօսում, հիւանդ է և բոլորովին խուլացել է:

Մի ամիտի դադափար տւած լինելու համար, դենք ալտեղ ալն համեմատական աղիւսակը որից պարզ երևում է թէ ինչքան շահ է տւել մինչ օրս Սուեցի ձեռնարկութիւնը և ինչքան փնաս է պատճառում Պանամային:

(Տես լաջորդ երկու էջերը)

ՍՈՒԵՑԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

400.000 անցիւս	Նրջանահանածների արժեքները	Դրամագր. չրջահանուք. փոխարժեք.	Բղթ. արժեքները 10 նոյ. 1892 թ.	Դրամագրուիւր չեղիւթի փոխարժեք.
500 ֆ.	200.000.000 ֆր.	2.623 ֆ. 75 սան.	1.019.500.000 ֆ.	—
270 "	32.400.000 "	716 "	50 "	85.980.000 "
120.000 "	12.000.000 "	139 "	25 "	16.710.000 "
400.000 "	34.000.000 "	95 "	50 "	38.200.000 "
333.333 օրվաացիւս	5%	99.999.900 "	602 "	50 "
15.152 "	3%	5.000.160 "	475 "	50 "
57.874 "	3%	19.098.420 "	475 "	50 "
75.000 "	—	28.500.000 "	471 "	25 "
60.000 "	—	24.600.000 "	471 "	25 "
60.000 "	—	25.200.000 "	471 "	25 "
		480.798.480 ֆր.		
		Հիմնադրների մասը.		
		1.635.425.745 ֆ. 50 ս.		
		Նրջանահանածների գումարը.		
		480.798.480 "		
		Օգուտ . . .		
		1.154.667.265 ֆ. 50 ս.		

ԳԱՆԱՄԱՅԻ ԶԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Շրջահանածների արժեքը		Գրամագլ. շրջահանու- թևան կուրսով	19 հուլ. 1892 միջ. կուրսը	Գրամագլուխը հեղկալ կուրսով
600.000 անցիա	500 ֆ.	300.000.000 ֆ.	21 ֆ. 62 ո.	12.972.000 ո.
250.000 օրվապիա	437 ո. 50 ո.	109.375.000 ո.	32 ո. — ո.	8.000.000 ո.
600.000 ո.	285 ո. — ո.	171.000.000 ո.	19 ո. 50 ո.	11.700.000 ո.
459.762 ո.	333 ո. — ո.	153.400.746 ո.	20 ո. 75 ո.	9.510.061 ֆ. 50 ո.
458.802 ո.	1 տերիա 450 ո. — ո.	206.460.900 ո.	25 ո. 25 ո.	11.581.750 ո. 50 ո.
258.887 ո.	2 ո. 440 ո. — ո.	113.910.280 ո.	25 ո. 25 ո.	6.536.896 ո. 75 ո.
89.802 ո.	3 ո. 460 ո. — ո.	41.308.920 ո.	75 ո. 75 ո.	6.802.501 ո. 50 ո.
849.249 ո.	360 ո. — ո. ¹⁾	236.996.945 ֆ. 05 ո.	85 ո. 65 ո.	72.738.176 ո. 85 ո.
357.699 ո.	105 ո. — ո.	37.558.395 ո. —	82 ո. 87 ո.	29.642.516 ո. 13 ո.
		1.369.711.186 ֆ. 05 ո.		169.516.903 ֆ. 23 ո.
		169.516.903 ո. 23 ո.		
		վնաս . . . 1.200.194.282 ֆ. 82 ո.		

¹⁾ Այս պարզապես վիճակիսող օրվապիաների մի մասը մնաց անվաճառ.

Այս թւերի պերճախօս եզրակացութիւնը այս է.

Շրջահանութիւնների Արժէքը ներկայ

	գումարը	կուրսով	
Սուեց	480.798.480 ֆ.	1.635.465.745 ֆ.	չա՝ 1.154.667.265 ֆր.
Պանամա	1.369.711.186 »	169.516.903 »	Ֆիւսս 1.200.194.282 »

Առաջին ձեռնարկութիւնը, ուրեմն տեւել է շահ մօտ 1.155 միլիոն ֆրանկ, իսկ երկրորդը ֆիւսս աւելի քան 1.200 միլիոն ֆրանկ.

Այս թւերի վրայ աւելացնենք այն հանգամանքը, որ այս ֆիւսսի տուժողները մեծ մասամբ միջին կամ նոյն իսկ միջին կարողութիւնից պակաս տէր մարդիկ են, որոնք իրանց սանսիմ սանտիմի վրա հաւաքածները, կամ ինչպէս ֆրանսիացիք են ասում, իրանց սարած էկոնոմիաները—տեւել են Պանամայի թղթերին այն չոքով թէ ունենալու են տարեկան այս ինչ օգուտը կամ ըստ իրանց՝ այս ինչ ռենտա:

Վերջին պարզեցատու վիճակախաղ փոխառութիւններից ցետու ընկերութեան գործերը սկսեցին կաղել և 1888 թ. ընկերութիւնը օգնութիւն խնդրեց պարլամենտից. Օգնութիւնը մերժեց և Լեսսեպը խնդրեց կառավարիչներ նշանակել գործը առաջ տանելու համար. Նշանակած անձանց աշխատութիւնը փոխառութիւն անելու—Պանամայի գործը առաջ տանելու համար—չը լացողեց. Ապա դատարանը մարդիկ նշանակեց ընկերութեան գործը վերջացնելու համար:

Պանամայի գործի ներկայ տխուր դրութեան և անցքերի պատճառը այն վերոյիշեալ հարիւր միլիոնների կորուստն է. Իսկ երբ շուկի պէս քարդախութիւնների և կաշառակերութիւնների լուրեր էլ տարածեցին—գործը ոտացաւ աւելի ևս սուր կերպարանք, մանաւանդ որ ներկայ հանրապետութեան հակառակորդները և թշնամիները այս գործին տւին ճակ քաղաքական աստառ, աշխատելով սուրբ գցել թէ հանրապետականների վրա և թէ հանրապետութեան վրա առհասարակ. Իսկայպէս Պանամայի ընկերութեան կառավարիչների դէմ դատ բաց անելու օրինական պալմաճաթամբ (որ է երեք տարի) անցել է, բացի մի մեղադրական կէտից որը հիմնուած է «վերջին փոխառութեան մէջ նկատուած ինչ ինչ անկանոնութիւնների» վրա, — փոխառութեան որի չը գլուխ գալու պատճառով փողերը ետ էին տրւել, Միւս մեղադրական կէտերի համար դանդաղատողները կարող էին քաղաքացիական դատ բաց անել, որի հետեանք չէր կարող լինել մեղադրողների բանդարկութիւն, այլ միմիայն դրամի հատուցում:

Երբ Լուբէի մինիստրութեան արդարադատութեան անդամ մինիստր Ռիկառթոլլուտութիւն տեց Պանամայի ընկերութեան կառավարիչների դէմ դատ բաց անելու—հանդէս եկան զանազան լրագրերի հրապարակական զրպարատութիւններ և մեղադրութիւններ ուղղած ոչ միայն մէկի կամ երկուսի դէմ, այլ տասնեակների դէմ և նոյն իսկ այնպիսիների, որոնք կամ պատգամա-

տրներ են և կամ սենատորներ, Լրագրական ապ մերկացումները, որոնց ճշգրտեան որ աստիճանի վրնելը անկալտ էր և կարօտ ապացոյցների ունեցան իրանց պաշտպանները պարլամենտում լանձին աջակողմնաների:

Ռումբը պալթեց 21 նոյեմբերի (ն. տ.) պատգամաւորների ժողովի նստին և հրացանաձիգներից առաջինը, ալոպէս ասած, եղաւ Դըլահէ (Delahaye) միապետական երեսփոխանը.

Սա իւր մի երկար ճառի մէջ պահանջեց որ մի լանձնաժողով նշանակւի Պանամայի գործի վրա «լուս գցելու» համար 1888 թւին, ասաց նա ի միջի. ալլոց, Ֆրանսիայում երկիւղալի լուրեր էին պտտում Պանամայի գործի մասին և նոյն իսկ ակնարկում էին սաստիկ խարդախութիւնների վրա: Ֆերդինանդ Լեստպար մի պտոտ արեց Ֆրանսիայի մէջ, լալց դա չ'օգնեց մի համակրութիւն առաջ բերելու համար: Ալն ժամանակ մի ելմտագէտ — ֆինանսիստ — միտք ունեցաւ պարզեաւոր մի վիճակահանութիւն կազմելու... ալլը ելմտագէտը գործը լալողացնելու համար պահանջեց Պանամայի բնկերութեան կառավարիչներից հինգ միլիոն ֆրանկ պարլամենտի բոլոր ալն երեսփոխների ձայնիւրը գնելու համար, որոնք ծախու էին: Ամեն մի երեսփոխան ունէր իւր գինը նալած իւր ազդեցութեան... Երեք միլիոն ֆրանկ բաժանւած է ալս ձեռով 150 պատգամաւորների մէջ...

— Անուշաները տւէք, լսում է ձախակողմնաներից:

— Սպասեցէք քննութեան, պատասխանում է Դըլահէ¹⁾ և ապա նոր ակնարկութիւնների անելով Ֆրոկէի²⁾ և Ֆրեյսինէի³⁾ ձեռքերով կատարւած իբր զեղծումների վրա, աջակողմնան պատգամաւորն, որը ի դէպ ասած թունդ բուլանժական էր՝ շարունակեց՝ «Ալտեղ կան հարկւրից աւելի պատգամաւորներ որոնք փող են վեր առել:

Ժողովականների մեծամասնութիւնը լուղւած է:

Ֆրոկէ (նախագահ). «Իտք չէք կարող ձեր պաշտօնակիցներից աւելի քան հարկւրին ալղալիսի ծանր կերպով մեղադրել առանց անուշները տալու: Տւէք անուշները. ես հրամայում եմ որ անուշները տաք»:

— Դըլահէ՝ Քննութեան սպասեցէք:

Տեղի է ունենում մի աննկարագրելի խառնաշփոթութիւն, աղմուկ, գոռում, գոչիւն, դալրացած դէմքեր, սպառնալի շարժումներ: Ապա մի քանի փոխադարձ առարկութիւններից լեռոյ Ֆրոկէի և Դըլահէի մէջ միջխարութեան գլուխը — Լուրէն՝ լալտնում է թէ ինքն էլ ընկերանում է քննութեան պահանջման, ժողովի միաձայն հաւանութեամբ ընտրւում է մի քննիչ լանձնաժողով 33 անդամներից բաղկացած, իսկ Բրիսսոնը նախագահ:

¹⁾ Նախագահ ներկալ պատգամաւորների ժողովի:

²⁾ Թէ ներկալ և թէ շատ նախորդ միջխարութիւնների վիւտորական միջխարը:

Ապագիսով ստեղծւում է մի նոր ատենան, որին լանձնւում է Պանամայի գործի վրա լույս սփռելու գուզընթաց դատաստանի հետ, որը իւր կողմից դատի էր հրաւիրել Ֆերդինանդ Լեսսենպսին, բառոն Կոտտիւլին, Մարիուս Ֆոնտանին և Էլֆելին, Պանամայի ընկերութեան ալդ զլխաւոր կառավարիչներին, որոնք մեղադրւում էին «խարդախ միջոցներ գործ դնելում հաւատացնելու համար գողութիւն չունեցող մի վարկի մասին, փոխառութիւններից գոյացած գումարները վատնած լինելուն» և այլն:

Ընթերցողը չետոյ կը տեսնի թէ ինչ դժարութիւններ առաջ բերեց պարլամենտի ձեռքով ընտրւած քննիչ լանձնաժողովի ընտրութիւնը, որը, նշանակելուց և եթ—սկսեց իւր մօտ հրաւիրել զանազան անձանց ցուցմունքները լսելու համար:

Յանձնաժողովի առաջին նիստին լսած վկայութիւններից ամենահետաքրքրականը և նշանաւորը եղաւ Դըլաէ'ինը, որոնցից օգտւելով լանձնաժողովը համոզւեց ¹⁾ թէ թիեռէ բանկային գրասենեակը ստացել է մի հատ չեկով բառոն Ռալֆախից (միջոցով Պանամայի ընկ. կառավարիչների և 26 չեկերով ստացողները մէջ) մի կօլօլ գումար 3.390.475 Ֆրանկ, որը և ետ է տրւել զանազան անձանց 26 չեկերով, որոնցից երկուսը մի մի միլիոն Ֆրանկի մէկը՝ 475.000 Ֆ., մէկը՝ 400.000 Ֆ., մէկը՝ 195.000 Ֆ., մէկը՝ 150.000 Ֆ., մէկը՝ 140.000 Ֆ., մէկը՝ 100.000 Ֆ., մէկը՝ 50.000 Ֆ., մէկը՝ 40.000 Ֆ., մէկը՝ 25.000 Ֆ., մէկը՝ տասընը քսան քսան հազարի և մէկը՝ 5.000 Ֆ.:

Հէնց սկսեալ ասանք որ պարլամենտի լանձնաժողովը սկսեց հրատարակութեան տալ իւր ստացած տեղեկութիւնները, թէ ալ հանգամանքը, որը հակառակում է Ֆրանսիական օրէնքի հոգուն քանի որ դատաստանական քննութեան վերաբերեալ մանրամասնութիւնները գաղտնի պիտի մնան մինչև դատաստանի օրը և թէ ալ հանգամանքը որ պարլամենտի լանձնաժողովը սկսեց մանրամասնութիւններ պահանջել դատաստանի ձեռք բերած տեղեկութիւնները—տեղիք տւին ընդհարումի մի կողմից դատաստանի միջև, միւս կողմից վիշեալ լանձնաժողովի—քանի որ վերջինս տքնում էր ձեռք բերել առաջինին պատկանեալ իրաւունքները և թերևս աւելի:

Լրագրերը բաժանեցին երկու մասերի. մէկը պաշտպանելով քննիչ լանձնաժողովի արածը, միւս մասը դատաստանի իրաւունքները:

Ապազս թէ ալնապէս լանձնաժողովը շարունակեց իւր ատենանը հրաւիրել ում բարւոք էր համարում և հրատարակութեան տալ իւր ձեռք բերած տեղեկութիւնները, ի շարս ալլոց նա իմացաւ վկայ Ռոսսինեօլ'ից թէ իբր բառոն Ռալֆախը ստացել է Պանամայի ընկերութիւնից

¹⁾ Մանաւանդ որ ինքը թիեռէ'ն հաստատեց ալդ իրողութիւնը հաղորդելով նաև մանրամասնութիւնները և պատրաստականութիւն լանձնեւ ալդ 26 չեկերը դատարանին:

իննը միլիոն ֆրանկ, թէ իրր ալդ գումարը նշանակած է ընկերութեան մատեաններում, բայց առանց հաստատող թղթերի Անուհետե նոյն վկայի տակով ընկերութեան մատեաններին «լաւտարարութեանց ծախքի հաշիւը» հասնում է քսան միլիոն ֆրանկի և որ ալդ գումարը բաժանւած է լրագրագետներին և խմբագրագետներին. վկայի տակով ստացել են Պաի ժուռնալ թերթը 300.000 ֆ., Տելեգրաֆը ¹⁾ 120.000 ֆ., Գոյուա՛ն 15.000 ֆ., Ռադիկալ՝ 100.000 ֆ., Ֆիգարո 500.000 ֆ., Տելեգրաֆի կառավարիչը 120.000 ֆ., Գոյուա՛նը 30.000 ֆ., Ռադիկալի երկուսը 100.000 ֆ., Evenement՝ 50.000 ֆ., ժուռնալ դէ Դէբա՛ր՝ 40.000 ֆ., Պարիզ՝ 80.000 ֆ.:

Դատարանի և պարլամենտական լանձնաժողովի մէջ խուլ ընդհարումը դնալով ստանում է անելի որոշ և սուր չկերպարանք. Մեղադրածների փատտարանները դիմում են ընդհանուր մի բողոքով ընդհանուր դատախազ Քենե դը Բուեպեռ՝ին ընդդէմ պարլամենտական լանձնաժողովի բռնած դիրքին և բոլոր տեղեկութիւնների հրապարակ հանելուն: Իրանց բողոքում փատտարանները ասում են ի թիւս ալլոց «քննութեան անպաւման գաղտնի պահելը կազմում է հիմնական կանոն մեր քրէական օրէնքի» և ալն: Քենե դը Բուեպեռը որի ձեռքումն է Պանամայի գործը իւր կողմից մեղադրում է դատաստանական քննիչ Պլնէին որ սա լալտնիւ էր պարլամենտական լանձնաժողովի առաջ իրան լալտնի ալնպիսի մանրամասնութիւններ որ առ ի պաշտօնէ պիտի գաղտնի պահէր քանի որ տեղեկացել էր դրանց առ ի պաշտօնէ: Նոյն ալս ընդհարումը թե էր տակ Շառլ Լեոսեպսին, Ֆոնտանէին և Կոտտիւլին մերժել պարլամենտական լանձնաժողովի առջնը ներկայանալու վերջապէս ալս ամենը արձաղանք դտաւ պարլամենտում:

Հասաւ նոյեմբեր 28-ի օրը: Պատգամաւորների ժողովում աջակողմեան Դըլա Ֆեռուտնէ խօսք է ուղղում և սկսում ծանրանալ ալն մասնաւոր հանդամանքների վրա որոնք կապ ունին բառոն Ռալնախի մահւան հետ:

Ֆեռուտնէ՝—պատմում էին թուճաւորութեան մասին և նոյն իսկ սպանութեան մասին: Այս հանդամանքների պատճառով դատաստանի պարտաւորութիւնն էր խուզարկութիւն կատարել և զմեկ հանդուցեալի թղթերը: Բացի ալդ զիակը թաղեցաւ չափազանց արագ: Ասում են նոյն իսկ թէ թաղումը կեղծ է եղել, թէ բարոն Ռալնախը հիմա էլ ողջ առւղջ է և որ դադաղի՝ մէջ լսկ քարեր էին ածած: Այս ալքի առաջ ունենալով կարի անհրաժեշտ է դերեզմանից հանել զիակը և զիազնոթիւն կատարել: (Գոհունակութեան ցոլցեր):

Ռիկառը, արդարադատութեան նախարարը, տալիս է ժողովին նոյն

¹⁾ Պատկանող Ֆրեյսինէին:

բացատրութիւնները որ տեսի էր նախընթաց օրը խուզարկող լանձնաժողովին, ալսինքն Ռաբախը թաղել է—որովհետեւ բժշկի վկայականը հաստատում էր բառոնի բնական մահը: Իսկ եթէ խուզարկող լանձնաժողովը կասկած ունի բառոնի սպանութեան մասին—լանձնաժողովը կարող է իւր իրակով ընդունել ալդալիսի մի բանաձև և բառոնի դիաղնեութիւնը կը կատարուի: Եւ երբ Ռիկաուը ակնարկում է ասելով թէ բոլոր ձևականութիւնները կատարուել են—բառոնի թաղումից առաջ—պատգամաւորների մէջ չիփթութիւն և չուզմունք է արտապատում: Ռիկաուը շարունակում է ասելով որ «Ռաբախի թղթերը չեն զմուշկ որովհետեւ բառոնը մեռել էր առաջ քան ստացել խուզարկող լանձնաժողովին ներկայանալու հրաւերը և ալդ հիման վրա չէր կարող հրաւիրւած համարել: Նոյեմբեր 19 ընդհանուր դատախազը խուզարկող քննիչին ազատ կացուցեց գործի փռաջ տանելուց, ուստի միմիայն այժմ բողոքիչ ատեանը իրաւունք ունի գործելու: Պատգամաւորները նորից չուզմունքի ցուցեր են արտապատում: Եթէ, ասելացնում է Ռիկաուը, մի բան ևս մնում է անելու,—դատարանը կը կատարի իւր պարտքը:

Այս խօսքերը առաջ են բերում մեծ ազմուշկ:

Տեղից վեր է կենում Բրիստոնը—խուզարկող լանձնաժողովի նախագահը և իւր զարմանքը չափոնելուց լիտոյ մինիստրի ասած խօսքերին, (քանի որ խոստացել էր օգնելու լանձնաժողովին և անկատար թողել իւր խոստմունքը) շարունակում է, դառնալով Ռիկաուին. «Վ. Մինիստրը պէտք է քրքրէր օրէնքների զինարանը ալս գործի վրա լուս սփռելու համար, քանի որ ալդ բանը կարի է պահանջում երկրի կողմից, իսկ եթէ նա չարմար օրէնքի կէտ չը գտաւ—բարձրագոյն շահերը պահանջում են օրէնքով դնալը: (Գոհունակութեան նշաններ):»

Ապա Բրիստոնը Ռիկաուին պարտաւելու մտքով ալսալիս օրակարգ է առաջարկում. «Ժողովը՝ չափոնելով իւր համամիտութիւնը պարլամենտական լանձնաժողովին—անցնում է հերթական գործերին:

Շատերի սպասածի հակառակ—մինիստրութեան գլուխը, Լուբէն, չատարարում է իսկոյն որ եթէ կառավարութեան մտադրութիւնները կասկածի տակ են լինելու—մինիստրութեանը կը մնալ միայն հրաժարական տալ:

Պատգամաւոր Մոփա՛նը կամենալով ազատել ամբողջ մինիստրութիւնը բացի ի հարկէ Ռիկաուից առաջարկում է լրացնել Բրիստոնի առաջարկած օրակարգի բանաձևը ալսպէս. պատգամաւորների ժողովը ալսոնելով իւր հաւատը մինիստրութեան նաև իւր համամիտութիւնը պարլամենտական լանձնաժողովին—անցնում է հերթական գործերին:

Լուբէն չափոնեց թէ պահանջում է պարզ բանաձև առանց վիշդութեան և դաժ առարկութիւնների և եթէ չը ստացանց ալդալիսի անսպաւման քէս ամբողջ մինիստրութիւնը հրաժարուելու է:

Ներկայ եղող 523 պատգամաւորներից 304-ը տալիս են հակառակ քվէ Լուբէի առաջարկութեան: Իսկ Բրիտանի բանաձեւը ընդունւում է 393 քվէով: Ապա Լուբէի մինխտրութիւնը տալիս է իւր հրաժարականը:

Ժամանակ տանք կազմելու նոր մինխտրութեան և մի քանի խօսք ասենք առհասարակ լրագրական կաշառատութեան և կաշառակերութեան մասին: Կան ստողներ թէ այն ինչ կաշառակերութիւն է իսկապէս որը չալտնի է ամենքին, աշկարա է և կատարւում է, ալսպէս ասած, ամենքի աչքի առաջ: Ո՞ւր չէ չալտնի որ եւրոպական և թիւս որոնց և Պարիզի շատ լրագրերի էջերը—որ բաժնում որ կամենաք, կարելի է գնել մի չալտնի վճարով և որ սողին տւած 12 ֆրանկը մեծ բան չի համարւում: Պարիզի ցուցահանդէսի ժամանակ ռեկլամների համար վճարում էին տասնեակ հազարներ: Այս ամենը արդէլք չի հանդիսանում ալգ իսկ լրագրերի շատ տարածման և դոցա անկախութեան շատ խնդիրն: Բում, Եւ որովհետեւ պատգամաւորներից շատ շատերը կապւած են Նաղ կամ առաւել կերպով լրագրութեան հետ—ապա հասկանալի են և բոլոր վեր վիշեալ ստերաձգութիւնները, որոնք, թերեւ, մասամբ միայն արդարացի լինեն: Եւ իրաւ, եթէ թեթեւ աչքով նայելու լինենք լրագրական կաշառակերութեան վրա—նոյնը չենք կարող անել պատգամաւորների և կաշառարկական դիրք ունեցողների կաշառակերութեան վրա: Եղել են սրտխօսներ որոնք պնդում էին թէ պարլամենտի 750 անդամներից եօթ հարիւրը բռնում են առնում (prennent) և միմիայն վիստեն են ըմբռնում (comprennent):

Նոյն Դըլահէ աշակողմեանը, որի ցուցմունքի գլխաւոր խմատը մենք վերը վիշեցինք, քննիչ լանձնաժողովին ասում էր ի թիւս ալլոց. «Պանամայի ընկերութիւնից» ստացած հինգ միլիոն ֆրանկով գործ էին տեսնում երկու հոգի. բառոն Ռալնախը և Նրա մշտական օգնական Առտոնը: Առաջինը մեռաւ, երկրորդը փախաւ ¹⁾: Նա մեռաւ լոյս կիւրակի օրը, իսկ իմ հարցապնդումս պիտի քննէր պարլամենտում երկու օր առաջ, աչն է հինգշաբթի օրը: Եւ չէի կարող նախատեսնել Նրա վաղահաս մահը...

«Ով է Առտոնը:

«Ամբողջ տարի շարունակ Նախորդ պարլամենտի անդամները մի քաղաքիւս չէին կարող անել որ կուլուարներում չը հանդիպէին ալգ փոքրիկ մարդուն, զգւելի գէմբով, ամենքի հետ ծանօթին, որը շատ պատգամաւորների հետ մտնում էր գաղտնի խօսակցութիւնների մէջ. ինչո՞ւ էր ալգ մարդը գալիս աճ տեղ—ալգ ամենքը գիտէին: Եւ երբ մի նոր ընտիր պատգամաւոր հարցրեց թէ դա ո՞վ է, նրան պատասխանեցին՝ դա Պանամայի մարդն է (c'est l'homme de Panama):»

¹⁾ Այս ցուցմունքից մի քանի օր անցած Առտոնը վերադարձաւ և իրան ձեռքակալել տուց:

Անուհետև բացատրելով թէ ինչ բան է չեկը և չեկի տնտրակը, Դըլահէն շարունակեց.

«172 հատ աղպիսի չեկերից բաժանւած են եղել քաղաքական գործիչներին: Այս լուրերը լատնի են ամբողջ Պարիզին: Սոսկ ալի լուրերը չոչափում են պարլամենտի պատիւը:

Հրաւիրեցէք ձեզ հարիւր վիսուն պատգամաւորներից որին և կամենաք և հարցրէք նրան՝ արդեօք իրան է որ պարլամենտի կուլուառնելում լուրեր էին պտտում Պանամայի ընկերութեան ձեռքով ձեր մի քանի ընկերներին կաշառելու մասին: Եւ ալի 750 պատգամաւորներից ամեն մէկը ձեզ կը պատասխանի՝ ալո, իրաւ է:

Մեր երեք հարիւր սենատորները թերեւ նման պատասխան տան:

Ապա Դըլահէն պատմեց քննիչ լանձնաժողովին պտտող ալն բացատրութիւնը թէ ինչու մեռաւ Ռալֆախը:

«Ռալֆախը բերում է մինիստրին մի ցուցակ ալն բոլոր անձանց անուններով որոնք կաշառ են կերել—ապացուցանելու համար թէ անհնարին է ամենքի դէմ դատ բաց անելը: Մինիստրը վեր է առնում ալի ցուցակը և իւր մօտ պահում առանց վերադարձնելու ¹⁾»: «Ոչ ալս լուրերը և ոչ էլ անձերի ցուցակը ապացուցներ չեն, շարունակեց Դըլահէն, ապացուցները—չեկերն են, որոնցով փողեր են ստացւել և որոնց գտնելով՝ կ'ոճենաք ապացուցներու:

Անուհետև Դըլահէն սկսեց հաստատել որ Աւստինը վճարել է Պանամայի փողերից 300.000 ֆրանկ զանազան անձանց երբ վերջին անգամ հիւսիսային դեպարտամենտում ընտրւում էր Ֆրեյկէն—պատգամաւորների ժողովի ներկայ նախագահը ²⁾:

Նա հաստատում էր որ Պանամայի ընկերութեան փողերից վճարւած է եղել սենատոր Բառէին 400.000 ֆրանկ:

Նա հաստատում էր որ Պանամայի ընկերութեան փողերով Ֆրեյսինէն գնել է իւր արժէք չունեցող «Տելեգրաֆ» լրագիրը 200.000 ֆրանկով:

¹⁾ Այս լուրը լետոյ բացատրեց ալսպէս, ֆինանսների մինիստր Ռալֆի մօտ գալիս է բառին Ռալֆախը և սրան տանը չէ գտնւում: Իր պատահում են պարլամենտում և գնում արմատականների պարագլու: Կլեմանսօի մօտ: Սա լատնում է իւր հիւրերին թէ ինքը անկարող է լրագրերի սկսած արշաւանքի առաջին առնել: Ապա գնում են կոնստանի մօտ—որը նոյնանման պատասխան է տալիս և մօտը պահում անուհների ցուցակը: Ապա գնում են Գերցի մօտ որը նմանապէս հաստատում է իւր անկարողութիւնը արշաւանքի առաջին առնելու գործում:

²⁾ Ֆրեյկէն լետոյ լատնել է պարլամենտում թէ ինքը իւր համար ոչինչ չէ վերցրել, իսկ նորմինիստրութեան կազմակերպ լետոյ հրաժարել է նախագահութիւնից նոր լարձակումների դրդմամբ:

Նա լիւում է աշուհեմ մի ուսուցիչի անուն որին իբր թէ նմանապէս փող է եղել տրւած Պանամայի ընկերութիւնից:

Վերջացնելով իւր խօսքերը Դըլահէն ասաց, «Միայն դուք էք կարող գտնել այդ 5 միլիոն ֆրանկները, եթէ չը գտաք, ասել է թէ նրանք բաժանւած են եղել, Նախկին պատգամաւորները իրանց արած ցուցերով ապացուցեցին թէ մինչ որ աստիճան իրանք հետաքրքրւած են այդ բանում որպէսզի կասկածները կարողանան կենդանանալ իսկական մեղաւորներին գլխին»:

Մերկացումներ անելը շարունակում էին նաև լրագրերը և սրանցից երկուսը մանաւանդ շատ էին տքնում. առաջինն է «la Libre Parole» ¹⁾ և երկրորդը՝ La Cocarde:

Առաջինի խմբագիրը՝ Դրիւմոնը լալանեց որ պատրաստ է իւր լրագրի ասածները հաստատել եթէ իրան ազատեն բանալից ²⁾ Այս նրա պահանջը նմանապէս նպատեց ընդհարումի դատաստանի և կառավարութեանը մէջ մի կողմից և պարլամենտական լանձնաժողովի մէջ միւս կողմից: Առաջինները մերժում էին նրան ազատել իսկ երկրորդը այդ պահանջում էր՝ Դրիւմոնի ցուցմունքը լսելու համար: Դրուիւմոնը գնալով աւելի ու աւելի էր չփոթւում: Ամեն տեղ մոլթ թէ պարզ ակնարկներ, մեղադրանքներ և այլն: Դրուիւմոնը խնձում էր աւելի ևս լանձնաժողովին տւած ցուցմունքներով և սոցա հրապարակահանութեամբ: Խօսում էին նաև այն բանի մասին թէ ընդհանուր դատախազը բորեկամ լինելով Ռալնալին ³⁾ ուշացնում էր սրան ձերբակալելը, իսկ պարլամենտում եղած վիճաբանութիւններից չնոսր իմացնում է բառնին մասնաւոր նամակով սպառնող վտանգի անխուսափելիութեան մասին: Բառերը երկար տեսակցութիւն է ունենում իւր փեսայ Ժորժ Ռալնալի հետ (խմբագիր «Ռալնալի Գրանսեզ» ⁴⁾ լալանի թերթի), իբր թէ ոչնչացնում չառ թղթեր և թունաւորում: Ի դէպ երկու խօսք այս երմտագէտ ֆինանսիստի մասին: Սրա հալը ստացել էր ազնւականի կոչումը 1866 թվին Վիկտոր Էմմանուէլ թագաւորից: Հօր մահից չնոսր բառեր ժակ դը Ռալնալը թողնում է բանկալին դրադրունքները մասնաւոր աւելի խոշոր ձեռնարկութիւններով զբաղւելու համար: Նա սիրում

¹⁾ Ազատ խօսք:

²⁾ Նա բանդարկւած է, եթէ չենք սխալւում, մի զրպարտութեան համար ֆրանսիական բանկի գործի առիթով:

³⁾ Բառերը մի ժամանակ պաշտպանում էր Բուլանժէին և սրա միջնորդութեան օրով—զօրքին շոկոլադ մատակարարելը լանձնւած էր Ռալնալին: Բայց չնոսր սրանք թշնամանում են և չենէ զը Բուլանժէին իւր մեղադրական ճառի մեծ մասի կազմելում ընդդէմ Բուլանժէի պարտական է բառնին:

⁴⁾ «Ֆրանսիական հանրապետութիւն»:

էր գեղարւեստ և օպերա: Այդ ճաշակի համեմատ էլ պալատ էր պահում: Նա ժամանակ էր գտնում մասնակցելու բալետի համար զրքովիներ գրելու: Նրա վերջին «Մարդեղեստա» գրւածքը անպէս էլ մնաց չը ներկայացւած:

La Cocarde լրագիրը զրպարտում է հանրապետութեան նախագահ Կառնօ'ի եղբորը—Ադոլֆ Կառնօ'ին իւր թէ սա ստացած լինի Պանամայի ընկերութեան դրամարկդից 200.000 Ֆրանկ: Հետեւալ օրը նոյն լրագիրը տպում է զրպարտւածի ստորագրութեամբ մի խիստ հերքում, ուր ի միջի ալլոց Ադոլֆ Կառնօ'ն լատարարում է որ երբէք ոչ մի դրամական հաշիւ չի ունեցել Պանամայի ընկերութեան հետ:

Յանձնաժողովը շարունակում է իւր գործը—շարունակ նորան որմարդկանց հարց ու փորձ անելով: Նոյն լրագրում Micros ստորագրութեամբ լօգւածներ ձեղինակը վկայում է որ 86 թւին իւր կարգադրութեան տակ էր դրած 25—30 հազար Ֆրանկ Պանամայի ընկերութեան փողերից: «Բոլոր ան պատգամաւորները որանց ես դիմեցի ան փամանակ խուլ մնացին փորձերիս առաջ»: Այնդհետեւ նա տալիս է շատ պատգամաւորների անուններ, որոնք իւր թէ խառն են Պանամայի գործին ի թիւս սրտնց և նախկին մինիստր Կոնստանի անունը:

Ռաջնախի ընկերակից Առտոնի մասին պատմում են հետեւեալը:

Երբ Առտոնի ներկայութեամբ պատգամաւորներից մէկը նկատեց թէ պէտք է զգոյշ լինել պատգամաւորներին նամակ գրելիս կաշառակերպին գործերի վերաբերեալ Առտոնը նկատեց,

—Ի հարկէ, ալլ խնդիրը շատ է փափուկ, ձեր գրած նամակը կարող է մի զէնք դառնալ ձեր իսկ անձի դէմ: Եթէ ձեզ պատահելու լինի ալլալիսի դէպք—հետեւեցէք այս խորհրդիս: Գրելիս՝ աշխատեցէք անպատճառ ձեզ արատաւորող դարձւածը կապել ձեր թղթակցին էլ արատաւորող մի բանի հետ: Վստահ եղէք որ ձեր գրած նամակը նա չի ցոյց տալ ոչոքի: Սա հէնց ալլալէս էի անում միշտ:

Figaro լրագիրը այս հաղորդելով աւելացնում է. և իրաւ՝ մինչ օրս ոչ մի նամակ չէ լատնել որ գրւած լինի Առտոնի ձեռքով:

Անցնենք ալժմ նոր մինիստրութեան կազմակերպւելուն:

Բրիստոնը, որը մեղաւոր էր Լուրէ-Րիբօ-Ֆրեւսինէ մինիստրութեան անկման—անկարող եղաւ նոր մինիստրութիւն կազմելու: Տագնապը տեսց մի շաբաթից աւելի մինչև որ կազմեց Րիբօ-Լուրէ—Ֆրեւսինէ մինիստրութիւնը, ասել է թէ գրեթէ հին մինիստրութիւնը, միայն թէ նախագահութեամբ Րիբօ'ի և բացառութեամբ Ռիկաուի, որի տեղը բռնեց Բուրժուա'ն, Դեկտեմբեր 6-ին կազմած նոր մինիստրութիւնը ներկայացաւ պատգամաւորների ժողովին առաջին անգամ ղեկտեմբեր 9-ին (Ն. տ.):

Մինիստր նախագահ Րիբօ'ն ուժեղ ձայնով կարդաց նոր մինիստրութեան լատադիրը, որից քաղում ենք նշանաւոր կտորները:

«Այստեղ, ամբիոնից, լատարարական ծանր մեղադրանքներ, որոնք ոչ միայն երկու ատենանների շատ անդամների պատւին էին շոշափում, այլ և անբարեկամել սուսեր էին գցում նոյն իսկ ազգավիճակներկալացուցական սկզբունքի վրա (ձախ աթուղների վրա՝ շատ լաւ)։ Դուք լանձնարարել էք քննիչ լանձնաժողովին խուզարկել և հրապարակ կացուցանել թէ մինչ որ աստիճան հիմնաւոր են այդ մեղադրանքները։ Մենք համոզւած ենք որ համերայն համաձայնութիւնը քննիչ լանձնաժողովի և կառավարութեան մէջ կը վտակի իսկութեան կատարեալ մերկացումով։ (Շատ լաւ)։

Մենք համոզւած ենք նմանապէս որ այդ համաձայնութիւնը չի ունենալու իբր հետեանք աչն սկզբունքների քակտելը, որոնք նմանապէս թանգ են մեզ համար և որոնց պաշտպանութեան համար մենք չենք խնայելու ոչ մի ջանք (կենդրոնում՝ շատ լաւ)։

Պարոններ, մասնաւոր անհատների մեղքերը ոչ այլ ինչ են եթէ ոչ մասնաւոր երեւթ մեծ ազգի շիտակ և աշխատատէր կեանքի մէջ։ «Մասնաւորութիւններ»։

Անուհետեւ թելով պարլամենտի հերթական գործերը, Բիքս'ն շարունակեց.

«Ֆրանսիական ռաւմիապետութիւնը գնահատել է արդէն ըստ արժանիքն աչն զրպարտութիւնը որ կուսակցական հոգին ուղղում է բարձել մեր հատապետութիւնների վրա (ձախ՝ շատ լաւ, աջ՝ աղմուկ, ձախ և կենդրոնում—ծափահարութիւններ)։

«Նա հասկանում է որ հանրապետութեան պատիւը պահանջում է լուրթեան չը տալ սկանդալի բնաւորութեան արարքները և թուլութեան արտապալատութիւնները, որոնք չեն կարող ոչ մի սուսեր գցել հանրապետութեան վրա և որոնցից նա զուրա կը բերի գերազույն բարոյականութեան մի դաս (Մասնաւորութիւններ)։

«Նոյնք աճողոք դէպի կատարած սխալները, բաւց միք բեռելի ձեր հալեացքները չնչին երեւթների վրա այլ շարունակեցէք ձեր ընթացքը դէպի առաջ բարձր պահելով ձեր գլուխները (ծափահարութիւններ) ինչպէս որ այդ վալել է մի մեծ ազգի ներկալացուցիչներին»։

Միևնոյն ժամանակ նոր միևնոյնութիւնը համաձայնութիւն տեց բառն Ռալֆախի թաղած մարմինը գերեզմանից հանելու դիագնոստիկան համար նաև դմելու բառնի բոլոր թղթերը։ Ընդհանուր դատախազ Բոուենը, որը շարունակում էր մերժել խուզարկող պարլամենտական լանձնաժողովին դատաստանական խուզարկութեան հեքանքների լատնելը—արդարադատութեան նոր միևնոյնութիւնը տուցաւ ուրիշ, աւելի բարձր դատաստանական պաշտօն։ Նոր միևնոյնութիւնը կարողացաւ կարգադրել երկու լիւսանութիւնների, աչն է դատաստանականի և պարլամենտական լանձնաժողովի մէջ առաջ եկած ընդհարումը։ Օրէնքի իբր կողմակիցները հիմնում էին երկու կէտերի վրա պնդելով որ 1) օրէնքը

արգելում է հրապարակ հանել դատաստանական խուզարկութեան արդիւնքները և 2) դատաստանի պարտաւորութիւնն է պաշտպանել մեղադրւածներին շահերը:

Առաջին կէտի մասին արդարադատութեան նոր մինիստր Բուրժուան արն միտքը չալտեց, որ պարլամենտական քննիչ լանձնաժողովը պէտք է եկատու իբր կառավարչական մի օրդան. Գալով երկրորդ կէտին նոր մինիստր Բուրժուան Պանամայի ընկերութեան վերաբերեալ բոլոր թղթերը բաժանեց երկու կարգի. առաջին կարգի թղթերը (թղթեր, դուկումենտներ, որոնք նախընթաց են եղել պարլամենտական լանձնաժողովի քննութեան—դոքա են՝ Պանամայի ընկերութեան ղախումները) Բուրժուան վճռեց զննել պարլամենտական լանձնաժողովի անպալման կարգադրութեան տակ. երկրորդ կարգի թղթերը (թղթեր, որոնք վերաբերութիւն ունին մեղադրւածների պաշտպանութեան հետ) Բուրժուան վճռեց արն չալիով միայն չալտել դարձնել պարլամենտական լանձնաժողովին—ինչ չալիով որ դա չի վնասիլ մեղադրւածներին շահերին:

Մեղադրւածներին դատապարտելու համար նոր մինիստրութիւնը հիմք ընդունեց Քրանսիական քրէական օրէնքներից երկու կէտ արն է կէտ 177 և 179: Առաջին կէտը պաշտօնականերին և պատգամաւորներին է վերաբերում. սոցա կողմից ընծաներ և խոտուումներ ստանալու արնպիսինից, որոնք դրա մէջ շահ ունին. երկրորդը, արն է 179 կէտը, նոցա մասին է, որոնք ընծալ կամ խոտուումներ են անում պաշտօնականներին ու պատգամաւորներին: Այդ կէտերի հիման վրա, եթէ նաև տեղի է ունեցել կաշառակերութիւնը, մեղադրւածները զրկում են թէ մի քանի քաղաքական իրաւունքներից, թէ բանտի ենթարկում տասը տարւալ ժամանակամիջոցով և թէ տուգանքի տակ գցւում:

Պարլամենտական քննիչ լանձնաժողովին տւել են իրանց ցուցմունքները. ի թիւա աչլոց՝ նախկին Նախագահ Ժիւլ Գրեպի եղբայրը—Ալբու Գրեպի՝ 25.000 Քրանկ ոտացած լինելու մասին, բուլանժէական Նախկէ պատգամաւորը, Էբուսո՝—«Temps» լրագրի խմբագիրը՝ Պանամայի ընկերութիւնից մօտ 1½ միլիոն Քրանկ ստանալու մասին, Ֆինանսների նախկին մինիստր Բուպիէն, արմատականների պարագլուխ և «Justice» լրագրի խմբագիր—Կլեմանսօն, նախկին մինիստր Կոնստանը, Ենկիլիառը՝ մի պաշտօնեալ զինամիտալին ընկերութիւնից նախկին և արմ վախճանւած մինիստր Բաուբի համար 550.000 Քրանկ լինելուն մասին և արն, և արն:

1) Արդարադատութիւն, արդարութիւն:

2) Պանամայի ընկերութիւնը առաջ զինամիտը ձեռք էր բերում Բելգիայում, բայց լեռու Քրանսիական զինամիտալին ընկերութեան լարձակումներից ազատւելու համար ստիպւոցաւ սրան զինել և սրա նշանալիա զննելով Քրանսիական զինամիտ գործածել:

մի կտմից ստուգում մնացած և գրեթէ մոռացած հակահանրապետական կոռուպցիոնիստների վերջին ցնցումները լինեն այս սկանդալների երևան հանելը և միև կողմից թերևս փորձեր ան փառասէր հանրապետականների որոնք այսպէս թէ անպէս ետ էին մղել առաջնակարգ դիրքերից թէ շնորհիւ իրանց անընդունակութեան և թէ վտանգաւոր համարած փառասիրութեան:

Շատ անգամ առաջիմ մէջ բերելու «Siècle» և «Parti National» թերթերի լալտնած մտքերը. «Բոլոր խալտառակ մերկայումսները մեզ դալիս են արոսասահմանից. արշաւանքից առաջ Գեւորէն դնացել էր Հոռոմ, Մորեսը—Բրիւսսել, Անգրիէն—Լոնդոն, Այս բոլոր ճանապարհորդութիւնները ունին մի ընդհանուր նպատակ, մի ընդհանուր նախագիծ, Գիտէ արդեօք կառավարութիւնը թէ մինչ որ աստիճան է արդէն կազմակերպւած այդ նախագիծը, Ժամանակը չէ արդեօք գործ տեսնել այդ դաւադիրների հետ, որպէս զի հասարակութիւնը, Ժողովուրդը, ազգը իմանում լինի որ սխիստ բարոյականութեան պատրուակի տակ թագնւած է մի ինչ որ է կասկածելի ինտրիգալ որի ծալրերը տարածւած են Ֆրանսիայի սահմաններից դուրս»:

Վերջին լուրերի համաձայն Ֆրանսիացիք աշխատում են ջանալ գլուխ բերել Պանամայի ջրանցքի գործը քանի որ վախ են կրում մի գուցէ անգլիացիք զանազան պատրուակների տակ իրանց ձեռք գցեն ամբողջ գործը, Սուեյի ջրանցքի ընկերութեան ներկայ վարչութիւնը բաղկացած է 18 Ֆրանսիացիներից, 10 անգլիացիներից և 2 բելգիացիներից:

Հեռագիրը իմացնում է որ Ֆլոկէ'ի տեղը բռնեց Վաղիմիր Պերիէ'ն և որ Բրոս'ի միւնիստրութիւնը մասնաւոր խորհրդից լիտով վճռեց կազմափոխել անպէս, որ Լուբէ'ն և Ֆրեսինէն պաշտօններ չը պիտի ստանձնեն նոր միւնիստրութեան մէջ:

Նոյն լուրերի համաձայն իբր կաշառք գործածւածի գումարը հասնում է 350-ից 400 միլիոն ֆրանկի: